Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (δεύτερο τμήμα)

της 7ης Νοεμβρίου 2018*

«Προδικαστική παραπομπή – Περιβάλλον – Οδηγία 92/43/ΕΟΚ – Διατήρηση των φυσικών οικοτόπων – Διατήρηση της άγριας πανίδας και χλωρίδας – Έργο οδοποιίας – Δέουσα εκτίμηση των επιπτώσεων στο περιβάλλον – Έκταση της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως – Οδηγία 2011/92/ΕΕ – Εκτίμηση των επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων έργων – Παράρτημα IV, σημείο 3 – Άρθρο 5, παράγραφος 3, στοιχείο δ′ – Περιεχόμενο της έννοιας "κύριες εναλλακτικές λύσεις»

Στην υπόθεση C-461/17,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το High Court (ανώτερο δικαστήριο, Ιρλανδία) με απόφαση της 5ης Μαΐου 2017, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 28 Ιουλίου 2017, στο πλαίσιο της δίκης

Brian Holohan,

Richard Guilfoyle,

Noric Guilfoyle,

Liam Donegan

κατά

An Bord Pleanála,

παρισταμένου του:

National Parks and Wildlife Service (NPWS),

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (δεύτερο τμήμα),

συγκείμενο από τους A. Prechal, πρόεδρο του τρίτου τμήματος, προεδρεύουσα του δευτέρου τμήματος, C. Toader (εισηγήτρια) και A. Rosas, δικαστές,

γενική εισαγγελέας: J. Kokott

γραμματέας: K. Malacek, διοικητικός υπάλληλος,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 16ης Μαΐου 2018,

* Γλώσσα διαδικασίας: η αγγλική.

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που κατέθεσαν:

– οι B. Holohan, R. Guilfoyle, N. Guilfoyle και L. Donegan, εκπροσωπούμενοι από τους D. Browne και C. Hugues, BL, καθώς και από τους P. O'Higgins και J. Devlin, SC, κατ' εντολήν των C. Herlihy, L. O'Sullivan, και B. Harrington, solicitors,

– η An Bord Pleanála, εκπροσωπούμενη από τον F. Valentine, BL, και την N. Butler, SC, κατ' εντολήν των M. Larkin και A. Doyle, solicitors,

– η Ιρλανδία, εκπροσωπούμενη από τις M. Browne και G. Hodge, καθώς και από τον A. Joyce, επικουρούμενους από τον G. Simons, SC, και την M. Gray, BL,

– η Τσεχική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους M. Smolek και J. Vláčil, καθώς και από την L. Dvořáková,

– η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, εκπροσωπούμενη αρχικώς από την G. Brown, επικουρούμενη από τον C. Banner, barrister, στη συνέχεια, από τις R. Fadoju και J. Kraehling, επικουρούμενες από τους T. Buley και C. Banner, barristers,

– η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τους C. Hermes, E. Manhaeve και M. Noll-Ehlers,

αφού άκουσε τη γενική εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις της κατά τη συνεδρίαση της 7ης Αυγούστου 2018,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Μαΐου 1992, για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας (ΕΕ 1992, L 206, σ. 7, στο εξής: οδηγία περί οικοτόπων), καθώς και της οδηγίας 2011/92/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Δεκεμβρίου 2011, για την εκτίμηση των επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων δημοσίων και ιδιωτικών έργων στο περιβάλλον (ΕΕ 2012, L 26, σ. 1, στο εξής: οδηγία ΕΠΕ).

2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ, αφενός, των Brian Holohan, Richard και Noric Guilfoyle, καθώς και του Liam Donegan και, αφετέρου, της An Bord Pleanála (επιτροπής χωροταξίας, Ιρλανδία) (στο εξής: επιτροπή χωροταξίας), με αντικείμενο την έγκριση σχεδίου για την επέκταση της βόρειας περιφερειακής οδού της πόλεως του Kilkenny (Ιρλανδία) (στο εξής: σχέδιο χωροταξικής διευθετήσεως).

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

Η οδηγία περί οικοτόπων

3 Η πρώτη και η τρίτη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας περί οικοτόπων αναφέρουν τα εξής:

«[…] η διατήρηση, η προστασία και η βελτίωση του περιβάλλοντος, συμπεριλαμβανομένης της διατήρησης των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας, αποτελούν ουσιαστικό στόχο γενικού ενδιαφέροντος του οποίου την επίτευξη επιδιώκει η Κοινότητα, όπως ορίζεται στο άρθρο [191 ΣΛΕΕ].

[…]

[…] η παρούσα οδηγία αυτή συμβάλλει στο γενικό στόχο μιας διαρκούς ανάπτυξης δεδομένου ότι ο κυριότερος σκοπός της είναι να ευνοήσει τη διατήρηση της βιοποικιλότητας λαμβάνοντας συγχρόνως υπόψη τις οικονομικές, κοινωνικές, πολιτιστικές και περιφερειακές απαιτήσεις· […] η διατήρηση αυτής της βιοποικιλότητας ενδέχεται σε ορισμένες περιπτώσεις να απαιτεί τη διατήρηση ή και την ενθάρρυνση ανθρώπινων δραστηριοτήτων».

4 Το άρθρο 1 της οδηγίας αυτής ορίζει τα ακόλουθα:

«Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας, νοούνται ως:

[…]

ε) “κατάσταση της διατήρησης ενός φυσικού οικοτόπου”: το αποτέλεσμα του συνόλου των παραγόντων που επιδρούν σε ένα φυσικό οικότοπο, καθώς και στα χαρακτηριστικά είδη που βρίσκονται σε αυτόν και οι οποίοι παράγοντες μπορούν να αλλοιώσουν μακροπρόθεσμα την φυσική του κατανομή, τη δομή του και τις λειτουργίες του, καθώς και την μακροπρόθεσμη επιβίωση των χαρακτηριστικών ειδών του στο αναφερόμενο στο άρθρο 2 έδαφος.

Η “κατάσταση της διατήρησης” ενός φυσικού οικοτόπου θεωρείται “ικανοποιητική” όταν:

– η περιοχή της φυσικής κατανομής του και οι εκτάσεις που περιέχει μένουν σταθερές ή αυξάνονται

και

– η δομή και οι ειδικές λειτουργίες που απαιτούνται για την μακροπρόθεσμη συντήρησή του υφίστανται και είναι δυνατόν να συνεχίσουν να υφίστανται κατά το προβλεπτό μέλλον

[…]

ια) “τόπος κοινοτικής σημασίας”: ένας τόπος ο οποίος, στη βιογεωγραφική περιοχή ή στις βιογεωγραφικές περιοχές στις οποίες ανήκει, συνεισφέρει σημαντικά στη διατήρηση ή την αποκατάσταση ενός τύπου φυσικού οικοτόπου του παραρτήματος Ι ή ενός είδους του παραρτήματος ΙΙ, σε ικανοποιητική κατάσταση διατήρησης και ο οποίος μπορεί επί πλέον να συνεισφέρει σημαντικά στη συνοχή της “Φύσης 2000” (Natura 2000) που αναφέρεται στο άρθρο 3 ή/και να συνεισφέρει σημαντικά στη συντήρηση της βιολογικής πολλαπλότητας στις συγκεκριμένες βιογεωγραφικές περιοχές.

[…]

ιβ) “ειδική ζώνη διατήρησης”: ένας τόπος κοινοτικής σημασίας ορισμένος από τα κράτη μέλη μέσω κανονιστικής, διοικητικής ή/και συμβατικής πράξης, στον οποίο εφαρμόζονται τα μέτρα διατήρησης που απαιτούνται για τη διατήρηση ή την αποκατάσταση, σε ικανοποιητική κατάσταση διατήρησης, των φυσικών οικοτόπων ή/και των πληθυσμών των ειδών για τα οποία ορίστηκε ο τόπος·

[…]».

5 Το άρθρο 2 της προμνησθείσας οδηγίας ορίζει τα εξής:

«1. Η παρούσα οδηγία σκοπό έχει να συμβάλει στην προστασία της βιολογικής ποικιλομορφίας, μέσω της διατήρησης των φυσικών οικοτόπων, καθώς και της άγριας χλωρίδας και πανίδας στο ευρωπαϊκό έδαφος των κρατών μελών όπου εφαρμόζεται η συνθήκη.

2. Τα μέτρα τα οποία λαμβάνονται σύμφωνα με την παρούσα οδηγία αποσκοπούν στη διασφάλιση της διατήρησης ή της αποκατάστασης σε ικανοποιητική κατάσταση διατήρησης, των φυσικών οικοτόπων και των άγριων ειδών χλωρίδας και πανίδας κοινοτικού ενδιαφέροντος.

3. Κατά τη λήψη μέτρων σύμφωνα με την παρούσα οδηγία, λαμβάνονται υπόψη οι οικονομικές, κοινωνικές και πολιτιστικές απαιτήσεις, καθώς και οι περιφερειακές και τοπικές ιδιομορφίες.»

6 Το άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας περί οικοτόπων ορίζει τα ακόλουθα:

«Συνίσταται ένα συνεκτικό ευρωπαϊκό οικολογικό δίκτυο ειδικών ζωνών, επονομαζόμενο “Natura 2000”. Το δίκτυο αυτό, που αποτελείται από τους τόπους όπου ευρίσκονται τύποι φυσικών οικοτόπων που εμφαίνονται στο παράρτημα Ι και τους οικότοπους των ειδών που εμφαίνονται στο παράρτημα ΙΙ, πρέπει να διασφαλίζει την διατήρηση ή, ενδεχομένως, την αποκατάσταση σε ικανοποιητική κατάσταση διατήρησης, των τύπων φυσικών οικοτόπων και των οικοτόπων των οικείων ειδών στην περιοχή της φυσικής κατανομής των ειδών αυτών.

[…]»

7 Το άρθρο 6 της οδηγίας αυτής ορίζει τα εξής:

«1. Για τις ειδικές ζώνες διατήρησης, τα κράτη μέλη καθορίζουν τα αναγκαία μέτρα διατήρησης που ενδεχομένως συνεπάγονται ειδικά ενδεδειγμένα σχέδια διαχείρισης ή ενσωματωμένα σε άλλα σχέδια διευθέτησης και τα δέοντα κανονιστικά, διοικητικά ή συμβατικά μέτρα που ανταποκρίνονται στις οικολογικές απαιτήσεις των τύπων φυσικών οικοτόπων του παραρτήματος Ι και των ειδών του παραρτήματος ΙΙ, τα οποία απαντώνται στους τόπους.

2. Τα κράτη μέλη θεσπίζουν τα κατάλληλα μέτρα ώστε στις ειδικές ζώνες διατήρησης να αποφεύγεται η υποβάθμιση των φυσικών οικοτόπων και των οικοτόπων ειδών, καθώς και οι ενοχλήσεις που έχουν επιπτώσεις στα είδη για τα οποία οι ζώνες έχουν ορισθεί, εφόσον οι ενοχλήσεις αυτές θα μπορούσαν να έχουν επιπτώσεις σημαντικές όσον αφορά τους στόχους της παρούσας οδηγίας.

3. Κάθε σχέδιο, μη άμεσα συνδεόμενο ή αναγκαίο για τη διαχείριση του τόπου, το οποίο όμως είναι δυνατόν να επηρεάζει σημαντικά τον εν λόγω τόπο, καθεαυτό ή από κοινού με άλλα σχέδια, εκτιμάται δεόντως ως προς τις επιπτώσεις του στον τόπο, λαμβανομένων υπόψη των στόχων διατήρησής του. Βάσει των συμπερασμάτων της εκτίμησης των επιπτώσεων στον τόπο και εξαιρουμένης της περίπτωσης των διατάξεων της παραγράφου 4, οι αρμόδιες εθνικές αρχές συμφωνούν για το οικείο σχέδιο μόνον αφού βεβαιωθούν ότι δεν θα παραβλάψει την ακεραιότητα του τόπου περί του οποίου πρόκειται και, ενδεχομένως, αφού εκφρασθεί πρώτα η δημόσια γνώμη.

4. Εάν, παρά τα αρνητικά συμπεράσματα της εκτίμησης των επιπτώσεων και ελλείψει εναλλακτικών λύσεων, ένα σχέδιο πρέπει να πραγματοποιηθεί για άλλους επιτακτικούς λόγους σημαντικού δημοσίου συμφέροντος, περιλαμβανομένων λόγων κοινωνικής ή οικονομικής φύσεως, το κράτος μέλος λαμβάνει κάθε αναγκαίο αντισταθμιστικό μέτρο ώστε να εξασφαλισθεί η προστασία της συνολικής συνοχής του Natura 2000. Το κράτος μέλος ενημερώνει την Επιτροπή σχετικά με τα αντισταθμιστικά μέτρα που έλαβε.

Όταν ο τόπος περί του οποίου πρόκειται είναι τόπος όπου ευρίσκονται ένας τύπος φυσικού οικοτόπου προτεραιότητας ή/και ένα είδος προτεραιότητας, είναι δυνατόν να προβληθούν μόνον επιχειρήματα σχετικά με την υγεία ανθρώπων και τη δημόσια ασφάλεια ή σχετικά με θετικές συνέπειες πρωταρχικής σημασίας για το περιβάλλον, ή, κατόπιν γνωμοδοτήσεως της Επιτροπής, άλλοι επιτακτικοί σημαντικοί λόγοι σημαντικού δημοσίου συμφέροντος.»

8 Κατά το άρθρο 7 της οδηγίας περί οικοτόπων, οι υποχρεώσεις που απορρέουν από τις παραγράφους 2 έως 4 του άρθρου 6 εφαρμόζονται στις ζώνες ειδικής προστασίας (στο εξής: ΖΕΠ), κατά την έννοια της οδηγίας 2009/147/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 30ής Νοεμβρίου 2009, περί της διατηρήσεως των αγρίων πτηνών (ΕΕ 2010, L 20, σ. 7, στο εξής: οδηγία περί πτηνών).

Η οδηγία περί πτηνών

9 Το άρθρο 4, παράγραφος 1, τέταρτο εδάφιο, της οδηγίας περί πτηνών ορίζει τα ακόλουθα:

«Τα κράτη μέλη κατατάσσουν κυρίως σε [ΖΕΠ] τα εδάφη τα πιο κατάλληλα, σε αριθμό και επιφάνεια, για τη διατήρηση των ειδών αυτών στη γεωγραφική θαλάσσια και χερσαία ζώνη στην οποία έχει εφαρμογή η παρούσα οδηγία.»

Η οδηγία ΕΠΕ

10 Το άρθρο 1 της οδηγίας ΕΠΕ ορίζει τα εξής:

«1. Η παρούσα οδηγία αφορά την εκτίμηση των επιπτώσεων στο περιβάλλον των δημόσιων και ιδιωτικών έργων που ενδέχεται να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον.

2. Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας, ισχύουν οι ακόλουθοι ορισμοί:

α) “έργο”:

– η υλοποίηση κατασκευαστικών εργασιών ή άλλων εγκαταστάσεων ή τεχνικών κατασκευών,

– άλλες επεμβάσεις στο φυσικό περιβάλλον ή το τοπίο, στις οποίες περιλαμβάνονται και οι επεμβάσεις που αφορούν την εκμετάλλευση των πόρων του εδάφους·

β) “κύριος του έργου”: είτε ο υποβάλλων αίτηση για άδεια που αφορά σχέδιο ιδιωτικού έργου, είτε η δημόσια αρχή που αναλαμβάνει την πρωτοβουλία για ένα σχέδιο έργου·

γ) “άδεια”: απόφαση της ή των αρμόδιων αρχών που δίνει το δικαίωμα στον κύριο του έργου να πραγματοποιήσει το έργο·

δ) “κοινό”: ένα ή περισσότερα φυσικά ή νομικά πρόσωπα καθώς και, σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία ή πρακτική, οι ενώσεις, οι οργανώσεις και οι ομάδες αυτών·

ε) “ενδιαφερόμενο κοινό”: το κοινό το οποίο θίγεται ή ενδέχεται να θιγεί ή του οποίου διακυβεύονται συμφέροντα από τις διαδικασίες λήψης αποφάσεων σχετικά με το περιβάλλον που αναφέρονται στο άρθρο 2, παράγραφος 2. Για τους σκοπούς του παρόντος ορισμού, οι μη κυβερνητικές οργανώσεις που προάγουν την προστασία του περιβάλλοντος και ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις οι οποίες καθορίζονται από την οικεία εθνική νομοθεσία, θεωρούνται ότι έχουν συμφέροντα που διακυβεύονται·

στ) “αρμόδια(-ες) αρχή(-ες)”: οι αρχές που ορίζουν τα κράτη μέλη για την εκπλήρωση των καθηκόντων που απορρέουν από την παρούσα οδηγία.

[…]»

11 Το άρθρο 2, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής ορίζει τα ακόλουθα:

«Τα κράτη μέλη λαμβάνουν όλα τα αναγκαία μέτρα ώστε να διασφαλισθεί ότι πριν χορηγηθεί άδεια, τα έργα τα οποία ενδέχεται να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον λόγω, μεταξύ άλλων, της φύσεως, του μεγέθους ή της θέσεώς τους, υπόκεινται σε παροχή άδειας και εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων. Αυτά τα έργα ορίζονται στο άρθρο 4.»

12 Το άρθρο 3 της εν λόγω οδηγίας ορίζει τα εξής:

«Η εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων εντοπίζει, περιγράφει και αξιολογεί δεόντως, υπό το πρίσμα κάθε συγκεκριμένης περίπτωσης και σύμφωνα με τα άρθρα 4 έως 12, τις άμεσες και έμμεσες επιπτώσεις ενός έργου:

α) στον άνθρωπο, στην πανίδα και στη χλωρίδα·

β) στο έδαφος, στα ύδατα, στον αέρα, στο κλίμα και στο τοπίο·

γ) στα υλικά αγαθά και στην πολιτιστική κληρονομιά·

δ) στην αλληλεπίδραση μεταξύ των παραγόντων που αναφέρονται στα στοιχεία α), β) και γ).»

13 Το άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας ΕΠΕ ορίζει τα ακόλουθα:

«Με την επιφύλαξη του άρθρου 2 παράγραφος 4, τα έργα που απαριθμούνται στο παράρτημα I υποβάλλονται σε εκτίμηση σύμφωνα με τα άρθρα 5 έως 10.»

14 Το άρθρο 5 της οδηγίας αυτής ορίζει τα εξής:

«1. Στην περίπτωση των έργων που, κατ’ εφαρμογή του άρθρου 4, πρέπει να υποβάλλονται σε εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων, σύμφωνα με το παρόν άρθρο και τα άρθρα 6 έως 10, τα κράτη μέλη λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα ώστε να διασφαλίζεται ότι ο κύριος του έργου παρέχει, υπό την κατάλληλη μορφή, τις πληροφορίες που καθορίζονται στο παράρτημα IV στο μέτρο που:

α) τα κράτη μέλη κρίνουν ότι οι πληροφορίες αυτές ενδιαφέρουν ένα δεδομένο στάδιο της διαδικασίας χορήγησης αδείας και τα ειδικά χαρακτηριστικά ενός έργου ή τύπου έργου και των στοιχείων περιβάλλοντος που ενδέχεται να επηρεασθούν·

β) τα κράτη μέλη κρίνουν ότι δύναται ευλόγως να απαιτηθεί από τον κύριο του έργου να συλλέξει τα εν λόγω στοιχεία, λαμβάνοντας, μεταξύ άλλων, υπόψη τις υπάρχουσες γνώσεις και μεθόδους εκτίμησης.

[…]

3. Οι πληροφορίες τις οποίες παρέχει ο κύριος του έργου σύμφωνα με την παράγραφο 1 περιλαμβάνουν τουλάχιστον:

[…]

γ) τα απαραίτητα στοιχεία για την εξακρίβωση και την εκτίμηση των κυριότερων περιβαλλοντικών επιπτώσεων του έργου·

δ) σύνοψη των κύριων εναλλακτικών λύσεων που μελετά ο κύριος του έργου και υπόδειξη των κύριων λόγων της επιλογής του, λαμβανομένων υπόψη των επιπτώσεων στο περιβάλλον·

[…]».

15 Το παράρτημα IV της εν λόγω οδηγίας, με τίτλο «Πληροφορίες που μνημονεύονται στο άρθρο 5, παράγραφος 1», προβλέπει στο σημείο 3 τα ακόλουθα:

«Περιγραφή των στοιχείων του περιβάλλοντος που ενδέχεται να θιγούν σημαντικά από το προτεινόμενο έργο, συμπεριλαμβανομένων ειδικότερα του πληθυσμού, της πανίδας, της χλωρίδας του εδάφους, του νερού, του αέρα, των κλιματικών παραγόντων, των υλικών αγαθών, μεταξύ των οποίων η αρχιτεκτονική και αρχαιολογική κληρονομιά, του τοπίου, καθώς και η περιγραφή της αλληλεπίδρασης των παραγόντων αυτών.»

16 Το άρθρο 3, παράγραφος 2, της οδηγίας 2014/52/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Απριλίου 2014, για την τροποποίηση της οδηγίας 2011/92 (ΕΕ 2014, L 124, σ. 1), ορίζει τα εξής:

«Τα έργα υπόκεινται στις υποχρεώσεις που αναφέρονται στο άρθρο 3 και τα άρθρα 5 έως 11 της οδηγίας [ΕΠΕ], πριν από την τροποποίησή της από την παρούσα οδηγία όταν, πριν από τις 16 Μαΐου 2017:

α) η διαδικασία όσον αφορά τη γνωμοδότηση του άρθρου 5 παράγραφος 2 της οδηγίας [ΕΠΕ] έχει ξεκινήσει, ή

β) οι πληροφορίες που αναφέρονται στο άρθρο 5 παράγραφος 1 της οδηγίας [ΕΠΕ] έχουν παρασχεθεί.»

Το ιρλανδικό δίκαιο

17 Το άρθρο 177V, παράγραφος 1, που περιλαμβάνεται στο μέρος XAB του Planning and Development Act 2000 (νόμου του 2000 περί χωροταξίας και αναπτύξεως), ορίζει τα εξής:

«Η δέουσα εκτίμηση που διενεργείται σύμφωνα με το παρόν μέρος πρέπει να περιλαμβάνει την αξιολόγηση της αρμόδιας αρχής του άρθρου 6, παράγραφος 3, της οδηγίας [περί οικοτόπων], σχετικά με το κατά πόσον ένα σχέδιο χρήσεως γης ή ένα προτεινόμενο έργο ενδέχεται να πλήξει την ακεραιότητα ενός τόπου της [Ευρωπαϊκής] Ένωσης, η δε αρμόδια αρχή πρέπει να προβαίνει σε δέουσα εκτίμηση κάθε φορά που διαπιστώνει, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 177U(4), ότι απαιτείται δέουσα εκτίμηση πριν […] από τη χορήγηση της άδειας για το προτεινόμενο έργο».

18 Η παράγραφος 2 του εν λόγω άρθρου 177V ορίζει τα ακόλουθα:

«Κατά τη δέουσα εκτίμηση της παραγράφου 1, η αρμόδια αρχή πρέπει να λαμβάνει υπόψη τα ακόλουθα στοιχεία: (α) την έκθεση ή τη δήλωση επιπτώσεων Natura, ανάλογα με την περίπτωση· (β) κάθε επιπλέον πληροφορία που παρασχέθηκε σχετικά με αυτή την έκθεση ή δήλωση· (γ) κατά

περίπτωση, οιαδήποτε επιπλέον πληροφορία ζητηθεί από την αρχή και παρασχεθεί από τον αιτούντα σε σχέση με τη δήλωση επιπτώσεων Natura· (δ) οιαδήποτε επιπλέον πληροφορία παρασχεθεί στην αρμόδια αρχή κατόπιν αιτήματός της σε σχέση με μια έκθεση επιπτώσεων Natura· (ε) κάθε πληροφορία ή συμβουλή που λαμβάνει η αρμόδια αρχή· (στ) κατά περίπτωση, κάθε γραπτή παρατήρηση ή σχόλιο προς την αρμόδια αρχή σχετικά με την αίτηση αδειοδοτήσεως του προτεινόμενου έργου· (ζ) κάθε άλλη σχετική πληροφορία.»

19 Το άρθρο 217Β του νόμου του 2000 περί χωροταξίας και αναπτύξεως εξουσιοδοτεί την επιτροπή χωροταξίας να ζητεί επιπλέον πληροφορίες από τις οδικές αρχές και να τις καλεί να προβαίνουν σε συγκεκριμένες τροποποιήσεις στις λεπτομέρειες του προτεινόμενου οδικού έργου.

20 Το άρθρο 50 του Roads Act 1993 (νόμου του 1993 περί οδών) ορίζει τα εξής:

«(2) Η δήλωση περιβαλλοντικών επιπτώσεων πρέπει να περιλαμβάνει τις ακόλουθες συγκεκριμένες πληροφορίες:

[…]

d) σύνοψη των κύριων εναλλακτικών λύσεων που μελετήθηκαν από την οικεία οδική αρχή και παράθεση των κύριων λόγων για την επιλογή της, λαμβανομένων υπόψη των επιπτώσεων στο περιβάλλον […]».

21 Σύμφωνα με το άρθρο 50, παράγραφος 5, του νόμου αυτού, κατόπιν αιτήματος του κυρίου του έργου, πρέπει να του χορηγείται γνωμοδότηση σχετικά με την οριοθέτηση του πεδίου εφαρμογής της εκτιμήσεως, δηλαδή γραπτή γνωμοδότηση αφορώσα τις πληροφορίες που πρέπει να περιλαμβάνονται στην εν λόγω δήλωση περιβαλλοντικών επιπτώσεων.

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

22 Οι προσφεύγοντες της κύριας δίκης ζητούν να εκδοθεί διάταξη certiorari που να ακυρώνει την από 11 Ιουλίου 2014 απόφαση της επιτροπής χωροταξίας για την έγκριση του σχεδίου χωροταξικής διευθετήσεως που χορηγήθηκε στο Kilkenny County Council (Συμβούλιο της Κομητείας του Kilkenny, Ιρλανδία). Το εν λόγω σχέδιο χωροταξικής διευθετήσεως περιλαμβάνει την κατασκευή οδού ενιαίου καταστρώματος μήκους 1,5 περίπου χιλιομέτρου, την κατασκευή ενός πρώτου κυκλικού κόμβου και την προσαρμογή ενός δεύτερου, την κατασκευή λωρίδας για πεζούς καθώς και λωρίδας για ποδήλατα από την πλευρά της πόλης και διάφορες άλλες εργασίες.

23 Η σχεδιαζόμενη οδός διασχίζει δύο περιοχές Natura 2000: τη ΖΕΠ του ποταμού Nore, η οποία ορίσθηκε από την Ιρλανδία δυνάμει της οδηγίας περί πτηνών, και τον τόπο κοινοτικής σημασίας (στο εξής: ΤΚΣ) των ποταμών Barrow και Nore, που έχει καταχωρισθεί ως ΤΚΣ από το 2004 δυνάμει της οδηγίας περί οικοτόπων.

24 Οι προσφεύγοντες της κύριας δίκης υποστηρίζουν κατ' ουσίαν, πρώτον, ότι η επιτροπή χωροταξίας υπέπεσε σε πλάνη καθόσον παρέλειψε να εξετάσει τις περιβαλλοντικές συνέπειες των κύριων εναλλακτικών λύσεων που μελετήθηκαν, δεύτερον, ότι η δέουσα εκτίμηση που φέρεται ότι διενεργήθηκε ήταν ανεπαρκής και, τρίτον, ότι η καθής υπέπεσε σε πλάνη καθόσον ενέκρινε το σχέδιο χωροταξικής διευθετήσεως, καθώς και τη δήλωση επιπτώσεων Natura (στο εξής: ΔΕΝ) που υποβλήθηκε από το Συμβούλιο της Κομητείας του Kilkenny, στο μέτρο που το Συμβούλιο αυτό παρέλειψε να προβεί σε οικολογικές μελέτες πριν από την έγκριση αυτή.

25 Το αιτούν δικαστήριο αναφέρει ότι ο κύριος του έργου, το Συμβούλιο της Κομητείας του Kilkenny, κατήρτισε τη ΔΕΝ για το σχέδιο χωροταξικής διευθετήσεως τον Μάιο του 2013. Κατά το αιτούν δικαστήριο, η ΔΕΝ, η οποία βασιζόταν σε έγγραφο που είχε καταρτίσει η National Parks and Wildlife

Service (Υπηρεσία εθνικών πάρκων και άγριας πανίδας και χλωρίδας, Ιρλανδία) στις 19 Ιουλίου 2011, το οποίο αφορούσε τους σκοπούς διατηρήσεως και στο οποίο εκτίθεντο οι στόχοι που έπρεπε να επιτευχθούν για την κατάταξη σε ειδική ζώνη διατηρήσεως, δεν αναλύει πλήρως τις επιπτώσεις σε άλλα είδη εκτός από εκείνα για τα οποία καταχωρίσθηκε η περιοχή των ποταμών Barrow και Nore και δεν εξετάζει τις επιπτώσεις στα προστατευόμενα είδη ή στους προστατευόμενους οικότοπους που βρίσκονται εκτός των ορίων των επίμαχων περιοχών.

26 Τον Δεκέμβριο του 2013, ο κύριος του έργου κατήρτισε επίσης μια δήλωση περιβαλλοντικών επιπτώσεων (στο εξής: ΔΠΕ) και, στις 16 Δεκεμβρίου 2013, ζήτησε από την επιτροπή χωροταξίας άδεια για την υλοποίηση του σχεδίου χωροταξικής διευθετήσεως.

27 Κατόπιν προβολής αντιρρήσεων και κατόπιν ακροάσεως τον Απρίλιο του 2014, δημοσιεύθηκε, τον Ιούνιο του 2014, έκθεση επιθεωρήσεως σε σχέση με την ανωτέρω αίτηση αδειοδοτήσεως. Στην έκθεσή του, ο επιθεωρητής κατέληξε στο συμπέρασμα ότι οι πληροφορίες που περιλαμβάνονταν στην εν λόγω αίτηση, στη ΔΠΕ, καθώς και στη ΔΕΝ δεν ήταν οι δέουσες και ότι χρειάζονταν και άλλες σημαντικές πληροφορίες. Ο επιθεωρητής ζήτησε περαιτέρω πληροφορίες ιδίως για το στάδιο κατασκευής, μια επιστημονική μελέτη αναφοράς και σκαριφήματα σε κλίμακα στα οποία να εμφαίνεται η τοποθεσία ή η ενδεχόμενη τοποθεσία των προστατευόμενων ειδών ή των προστατευόμενων οικοτόπων, καθώς και επιπλέον πληροφορίες σχετικά με την επιλογή της «ζεύξεως», που συνίστατο στην κατασκευή γέφυρας πάνω από τη μείζονα κοίτη του ποταμού. Παρά την εν λόγω έκθεση επιθεωρήσεως, η αρμόδια αρχή έλαβε την απόφαση, τον Ιούλιο του 2014, να χορηγήσει άδεια για την υλοποίηση του σχεδίου χωροταξικής διευθετήσεως.

28 Κατά το αιτούν δικαστήριο, στη ΔΠΕ δεν εξετάσθηκε λεπτομερώς η επιλογή της «ζεύξεως» για τον λόγο ότι η επιλογή αυτή αποκλείσθηκε από το Συμβούλιο της Κομητείας του Kilkenny «σε πρώιμο στάδιο» υπέρ μιας «οικονομικά πιο συμφέρουσας λύσεως». Το αιτούν δικαστήριο προσθέτει ότι στη ΔΠΕ ωσαύτως δεν αναλύθηκαν ρητώς οι επιπτώσεις του επίμαχου σχεδίου σε όλα τα είδη που προσδιορίζονται σ' αυτή.

29 Υπό τις συνθήκες αυτές, το High Court (ανώτερο δικαστήριο, Ιρλανδία) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Πρέπει, σύμφωνα με την οδηγία [περί οικοτόπων], να προσδιορίζεται στη δήλωση επιπτώσεων Natura το σύνολο των οικοτόπων και των ειδών για τα οποία έχει καταχωρισθεί μια περιοχή (ως τόπος κοινοτικής σημασίας);

2) Πρέπει, σύμφωνα με την οδηγία [περί οικοτόπων], να προσδιορίζονται και να αναλύονται στη δήλωση επιπτώσεων Natura οι πιθανές επιπτώσεις σε όλα τα είδη (και όχι μόνο στα προστατευόμενα) που αποτελούν τμήμα ενός προστατευόμενου οικοτόπου και συμβάλλουν στη διαμόρφωσή του;

3) Πρέπει, σύμφωνα με την οδηγία [περί οικοτόπων], να αναλύονται ρητώς στη δήλωση επιπτώσεων Natura οι επιπτώσεις του σχεδιαζόμενου έργου στα προστατευόμενα είδη και στους οικότοπους τόσο στην [ειδική ζώνη διατηρήσεως] όσο και εκτός αυτής;

4) Πρέπει, σύμφωνα με την οδηγία [ΕΠΕ], όπως έχει τροποποιηθεί, να αναλύεται ρητώς στη δήλωση περιβαλλοντικών επιπτώσεων το ζήτημα εάν το προτεινόμενο έργο θα έχει σημαντικές επιπτώσεις στα είδη που προσδιορίζονται στη δήλωση;

5) Συνιστά "κύρια εναλλακτική λύση", κατά την έννοια του άρθρου 5, παράγραφος 3, στοιχείο δ', της οδηγίας [ΕΠΕ], όπως έχει τροποποιηθεί, μια επιλογή η οποία ελήφθη υπόψη και αναλύθηκε από τον κύριο του έργου κατά την εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων ή/και την οποία υποστήριξαν ορισμένοι από τους ενδιαφερομένους ή/και την οποία εξέτασε η αρμόδια αρχή, ακόμη και αν απορρίφθηκε από τον κύριο του έργου σε πρώιμο στάδιο;

6) Πρέπει, σύμφωνα με την οδηγία [ΕΠΕ], όπως έχει τροποποιηθεί, να περιλαμβάνονται στην εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων επαρκή στοιχεία ως προς τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις κάθε εναλλακτικής λύσεως, ώστε να είναι εφικτή η σύγκριση μεταξύ των διαφορετικών εναλλακτικών λύσεων ως προς τη φιλικότητά τους προς το περιβάλλον ή/και πρέπει να αναφέρεται ρητώς στην εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων η μεθοδολογία βάσει της οποίας ελήφθησαν υπόψη οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις των εναλλακτικών λύσεων;

7) Πρέπει να θεωρηθεί ότι η απαίτηση του άρθρου 5, παράγραφος 3, στοιχείο δ′, της οδηγίας [ΕΠΕ], όπως έχει τροποποιηθεί, ότι ο κύριος του έργου πρέπει να αιτιολογήσει την επιλογή του, "λαμβανομένων υπόψη των επιπτώσεων στο περιβάλλον", εφαρμόζεται μόνο για την τελική επιλογή ή εφαρμόζεται, επίσης, για τις κυριότερες εναλλακτικές λύσεις που μελετήθηκαν, ώστε να πρέπει να αναλύονται οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις των εν λόγω επιλογών;

8) Είναι σύμφωνος με τους σκοπούς της οδηγίας [περί οικοτόπων] ο καθορισμός των λεπτομερειών του σταδίου κατασκευής (όπως η τοποθεσία του εργοταξίου και οι εργοταξιακοί δρόμοι) μετά την έκδοση της πολεοδομικής άδειας και, αν ναι, μπορεί η αρμόδια δημόσια αρχή να επιτρέψει στον κύριο του έργου να ρυθμίσει μονομερώς τέτοια ζητήματα στο πλαίσιο της χορηγηθείσας πολεοδομικής άδειας και να γνωστοποιήσει εκ των υστέρων τις ρυθμίσεις αυτές στη δημόσια αρχή αντί να ζητήσει εκ των προτέρων την έγκρισή της;

9) Υποχρεούται η αρμόδια αρχή, σύμφωνα με την οδηγία [περί οικοτόπων], να καταγράψει, τόσο λεπτομερώς και με τόση σαφήνεια ώστε να αποκλείεται οποιαδήποτε αμφιβολία ως προς το περιεχόμενο και τις συνέπειες της εμπειρογνωμοσύνης που της υποβλήθηκε, κατά πόσον η εμπειρογνωμοσύνη αυτή συνηγορεί υπέρ της συγκεντρώσεως περισσότερων στοιχείων πριν από τη χορήγηση της πολεοδομικής άδειας;

10) Υποχρεούται η αρμόδια αρχή, σύμφωνα με την οδηγία [περί οικοτόπων], να αιτιολογήσει, είτε απλώς είτε λεπτομερώς, την απόφασή της να απορρίψει το συμπέρασμα του επιθεωρητή της ότι απαιτούνται περαιτέρω στοιχεία ή επιστημονική μελέτη πριν από τη χορήγηση πολεοδομικής άδειας;

11) Πρέπει, σύμφωνα με την οδηγία [περί οικοτόπων], η δημόσια αρχή, όταν προβαίνει στη δέουσα εκτίμηση, να αιτιολογεί λεπτομερώς και ρητώς την απόφασή της ως προς κάθε της στοιχείο;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί της οδηγίας περί οικοτόπων

30 Προκαταρκτικώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι το άρθρο 6 της οδηγίας περί οικοτόπων επιβάλλει στα κράτη μέλη σειρά ειδικών υποχρεώσεων και διαδικασιών με σκοπό τη διασφάλιση, όπως προκύπτει από το άρθρο 2, παράγραφος 2, της οδηγίας αυτής, της διατηρήσεως ή, ενδεχομένως, της αποκαταστάσεως σε ικανοποιητική κατάσταση διατηρήσεως των φυσικών οικοτόπων και των άγριων ειδών χλωρίδας και πανίδας ενωσιακού ενδιαφέροντος, ώστε να επιτευχθεί ο γενικότερος σκοπός της ιδίας οδηγίας που συνίσταται στη διασφάλιση υψηλού επιπέδου προστασίας του περιβάλλοντος όσον αφορά τους τόπους που προστατεύονται δυνάμει της οδηγίας αυτής [απόφαση της 17ης Απριλίου 2018, Επιτροπή κατά Πολωνίας (δάσος Białowieża), C-441/17, EU:C:2018:255, σκέψη 106 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία].

31 Ειδικότερα, το άρθρο 6, παράγραφος 3, της οδηγίας περί οικοτόπων προβλέπει μια διαδικασία εκτιμήσεως σκοπός της οποίας είναι να εξασφαλισθεί, μέσω προηγούμενου ελέγχου, ότι ένα σχέδιο ή έργο μη άμεσα συνδεόμενο με τη διαχείριση του οικείου τόπου ή αναγκαίο γι' αυτήν, το οποίο όμως ενδέχεται να επηρεάσει σημαντικά τον εν λόγω τόπο, θα εγκριθεί μόνον εφόσον δεν πρόκειται να

παραβλάψει την ακεραιότητα του τόπου αυτού. Η διάταξη αυτή προβλέπει δύο στάδια. Κατά το πρώτο στάδιο, το οποίο ρυθμίζεται στην πρώτη περίοδο της διατάξεως αυτής, απαιτείται από τα κράτη μέλη να προβαίνουν σε δέουσα εκτίμηση των επιπτώσεων ενός σχεδίου ή ενός έργου σε προστατευόμενο τόπο, εφόσον είναι πιθανό το σχέδιο ή το έργο αυτό να επηρεάσει σημαντικά τον εν λόγω τόπο. Κατά το δεύτερο στάδιο, το οποίο ρυθμίζεται στη δεύτερη περίοδο του άρθρου 6, παράγραφος 3, της οδηγίας περί οικοτόπων, και το οποίο έπεται της δέουσας εκτιμήσεως, ένα τέτοιο σχέδιο ή έργο εγκρίνεται μόνον υπό την προϋπόθεση ότι δεν παραβλάπτει την ακεραιότητα του οικείου τόπου (βλ., συναφώς, απόφαση της 21ης Ιουλίου 2016, Orleans κ.λπ., C-387/15 και C-388/15, EU:C:2016:583, σκέψεις 43 έως 46 καθώς και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

Επί των τριών πρώτων ερωτημάτων

32 Με τα τρία πρώτα προδικαστικά ερωτήματα, τα οποία πρέπει να εξετασθούν από κοινού, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινισθεί αν το άρθρο 6, παράγραφος 3, της οδηγίας περί οικοτόπων έχει την έννοια ότι στο πλαίσιο της «δέουσας εκτιμήσεως» πρέπει, αφενός, να καταγράφεται το σύνολο των τύπων οικοτόπων και των ειδών για τα οποία προστατεύεται ένας τόπος, καθώς και, αφετέρου, να προσδιορίζονται και να εξετάζονται οι επιπτώσεις του σχεδιαζόμενου έργου τόσο στα είδη τα οποία απαντούν στον τόπο αυτόν, αλλά για τα οποία αυτός δεν έχει καταχωρισθεί ως προστατευόμενος, όσο και στους τύπους οικοτόπων και στα είδη που βρίσκονται εκτός των ορίων του εν λόγω τόπου.

33 Βάσει του άρθρου 6, παράγραφος 3, της οδηγίας περί οικοτόπων, η δέουσα εκτίμηση των επιπτώσεων ενός σχεδίου ή ενός έργου επί του οικείου τόπου προϋποθέτει ότι, προ της εγκρίσεως του σχεδίου ή του, πρέπει να εντοπισθούν, λαμβανομένων υπόψη των βέλτιστων επιστημονικών γνώσεων επί του θέματος, όλες εκείνες οι πτυχές του σχεδίου ή του έργου που θα μπορούσαν, αφ' εαυτών ή από κοινού με άλλα σχέδια, να επηρεάσουν τους σκοπούς διατηρήσεως του οικείου τόπου. Οι αρμόδιες εθνικές αρχές επιτρέπουν την άσκηση δραστηριότητας στον προστατευόμενο τόπο μόνον εφόσον είναι πεπεισμένες ότι η δραστηριότητα αυτή δεν θα έχει επιβλαβείς συνέπειες για την ακεραιότητα του συγκεκριμένου τόπου. Τούτο συμβαίνει όταν δεν υφίσταται καμία εύλογη αμφιβολία, από επιστημονικής απόψεως, ως προς το ότι δεν θα υπάρξουν τέτοιες συνέπειες (απόφαση της 8ης Νοεμβρίου 2016, Lesoochranárske zoskupenie VLK, C-243/15, EU:C:2016:838, σκέψη 42 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

34 Η εκτίμηση που διενεργείται δυνάμει της διατάξεως αυτής δεν επιτρέπεται να παρουσιάζει κενά και πρέπει να περιέχει πλήρη, ακριβή και οριστικά συμπεράσματα και διαπιστώσεις, ώστε να αίρεται κάθε εύλογη αμφιβολία, από επιστημονικής απόψεως, ως προς τις συνέπειες των σχεδιαζόμενων εργασιών στην οικεία προστατευόμενη ζώνη (απόφαση της 25ης Ιουλίου 2018, Grace και Sweetman, C-164/17, EU:C:2018:593, σκέψη 39 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

35 Προϋπόθεση για να μην παραβλάπτεται η ακεραιότητα ενός τόπου ως φυσικού οικοτόπου, κατά την έννοια του άρθρου 6, παράγραφος 3, δεύτερη περίοδος, της οδηγίας περί οικοτόπων, είναι να παραμείνει αυτός σε ικανοποιητική κατάσταση διατηρήσεως, όπερ απαιτεί την επί μακρόν διατήρηση των συστατικών χαρακτηριστικών του οικείου τόπου που συνδέονται με την ύπαρξη ενός τύπου φυσικού οικοτόπου του οποίου ο σκοπός διατηρήσεως αποτέλεσε τον λόγο καταχωρίσεως του τόπου αυτού στον κατάλογο των τόπων κοινοτικής σημασίας, κατά την έννοια της οδηγίας αυτής [απόφαση της 17ης Απριλίου 2018, Επιτροπή κατά Πολωνίας (δάσος Białowieża), C-441/17, EU:C:2018:255, σκέψη 116 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία].

36 Υπό το πρίσμα αυτών των σκοπών διατηρήσεως πρέπει να προσδιορισθεί το περιεχόμενο της υποχρεώσεως να διενεργείται δέουσα εκτίμηση των επιπτώσεων ενός σχεδίου ή ενός έργου σε συγκεκριμένο τόπο.

37 Δεδομένου ότι, όπως σημειώθηκε στις σκέψεις 33 και 34 της παρούσας αποφάσεως, πρέπει να εντοπίζονται όλες εκείνες οι πτυχές που θα μπορούσαν να επηρεάσουν τους προμνησθέντες σκοπούς, η δε διενεργούμενη εκτίμηση πρέπει να περιέχει πλήρη, ακριβή και οριστικά συμπεράσματα και διαπιστώσεις συναφώς, πρέπει να γίνει δεκτό ότι στο πλαίσιο της εκτιμήσεως αυτής πρέπει να καταγράφεται το σύνολο των οικοτόπων και των ειδών για τα οποία καταχωρίσθηκε ο τόπος. Πράγματι, ο μη προσδιορισμός, στο πλαίσιο της εκτιμήσεως αυτής, του συνόλου των οικοτόπων και των ειδών για τα οποία καταχωρίσθηκε ο τόπος, θα συνεπαγόταν μη τήρηση των προμνησθεισών απαιτήσεων και, συνεπώς, όπως κατ' ουσίαν παρατήρησε η γενική εισαγγελέας στο σημείο 31 των προτάσεών της, δεν θα ήταν δυνατόν να αρθεί κάθε εύλογη αμφιβολία, από επιστημονικής απόψεως, όσον αφορά την απουσία επιβλαβών συνεπειών για την ακεραιότητα του προστατευόμενου τόπου (βλ., συναφώς, απόφαση της 26ης Απριλίου 2017, Επιτροπή κατά Γερμανίας, C-142/16, EU:C:2017:301, σκέψη 33).

38 Πρέπει επίσης να προστεθεί ότι, δεδομένου ότι η εκτίμηση πρέπει να καταδεικνύει με σαφήνεια τον λόγο για τον οποίο δεν επηρεάζονται οι προστατευόμενοι τύποι οικοτόπων και τα προστατευόμενα είδη, είναι δυνατόν να αρκεί η διαπίστωση, όπως παρατήρησε η γενική εισαγγελέας στο σημείο 30 των προτάσεών της, ότι μόνον ορισμένοι προστατευόμενοι τύποι οικοτόπων και ορισμένα προστατευόμενα είδη απαντούν στο τμήμα προστατευόμενης ζώνης την οποία αφορά το έργο και ότι δεν πρόκειται να επηρεασθούν οι λοιποί προστατευόμενοι τύποι οικοτόπων και τα λοιπά προστατευόμενα είδη που απαντούν στον τόπο αυτόν.

39 Όσον αφορά τους λοιπούς τύπους οικοτόπων ή τα λοιπά είδη που απαντούν στον τόπο, για τα οποία όμως αυτός δεν έχει καταχωρισθεί ως προστατευόμενος, καθώς και ως προς τους τύπους οικοτόπων και τα είδη που βρίσκονται εκτός του τόπου αυτού, πρέπει να υπομνησθεί ότι, όπως προκύπτει από το γράμμα του άρθρου 6, παράγραφος 3, της οδηγίας περί οικοτόπων, στον προβλεπόμενο από αυτή μηχανισμό περιβαλλοντικής προστασίας υπόκειται «[κ]άθε σχέδιο, μη άμεσα συνδεόμενο ή αναγκαίο για τη διαχείριση του τόπου, το οποίο όμως είναι δυνατόν να επηρεάζει σημαντικά τον εν λόγω τόπο». Στο πλαίσιο αυτό, όπως ανέφερε η γενική εισαγγελέας στα σημεία 43 και 48 των προτάσεών της, από τον υπομνησθέντα στη σκέψη 35 της παρούσας αποφάσεως σκοπό διατηρήσεως που επιδιώκει η οδηγία περί οικοτόπων προκύπτει ότι οι χαρακτηριστικοί οικότοποι ή τα χαρακτηριστικά είδη πρέπει να περιλαμβάνονται στη δέουσα εκτίμηση, εφόσον είναι αναγκαία για τη διατήρηση των τύπων οικοτόπων και των ειδών που έχουν καταχωρισθεί για την προστατευόμενη ζώνη.

40 Κατόπιν των προεκτεθεισών σκέψεων, στα τρία πρώτα ερωτήματα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 6, παράγραφος 3, της οδηγίας περί οικοτόπων έχει την έννοια ότι στο πλαίσιο της «δέουσας εκτιμήσεως» πρέπει, αφενός, να καταγράφεται το σύνολο των τύπων οικοτόπων και των ειδών για τα οποία προστατεύεται ένας τόπος, καθώς και, αφετέρου, να προσδιορίζονται και να εξετάζονται οι επιπτώσεις του σχεδιαζόμενου έργου τόσο στα είδη τα οποία απαντούν στον τόπο αυτόν και για τα οποία αυτός δεν έχει καταχωρισθεί ως προστατευόμενος, όσο και στους τύπους οικοτόπων και στα είδη που βρίσκονται εκτός των ορίων του εν λόγω τόπου, υπό την προϋπόθεση ότι οι επιπτώσεις αυτές ενδέχεται να επηρεάσουν τους σκοπούς διατηρήσεως του τόπου.

Επί του ογδόου ερωτήματος

41 Με το όγδοο προδικαστικό ερώτημά του, το οποίο πρέπει να εξετασθεί δεύτερο, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινισθεί αν το άρθρο 6, παράγραφος 3, της οδηγίας περί οικοτόπων έχει την έννοια ότι επιτρέπει στην αρμόδια αρχή να αδειοδοτήσει ένα σχέδιο ή έργο στο πλαίσιο του οποίου ορισμένες παράμετροι σχετικά με το στάδιο κατασκευής, όπως η τοποθεσία του εργοταξίου και οι εργοταξιακοί δρόμοι, πρόκειται να καθορισθούν με μεταγενέστερη απόφαση και, σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως, αν οι παράμετροι αυτές μπορούν, στο μεταγενέστερο αυτό στάδιο, να καθορισθούν μονομερώς από τον κύριο του έργου και να γνωστοποιηθούν απλώς στην εν λόγω αρχή.

42 Πρέπει να υπομνησθεί ότι, όπως προκύπτει από το άρθρο 6, παράγραφος 3, της οδηγίας περί οικοτόπων, οι αρμόδιες εθνικές αρχές εγκρίνουν ένα σχέδιο ή έργο, μη άμεσα συνδεόμενο ή αναγκαίο για τη διαχείριση ενός τόπου, το οποίο όμως είναι δυνατόν να τον επηρεάζει σημαντικά, μόνον αφού βεβαιωθούν, στο πλαίσιο δέουσας εκτιμήσεως, ότι το σχέδιο ή το έργο δεν θα παραβλάψει την ακεραιότητα του συγκεκριμένου τόπου.

43 Σύμφωνα με τη νομολογία που υπομνήσθηκε στις σκέψεις 33 και 34 της παρούσας αποφάσεως, η δέουσα εκτίμηση των επιπτώσεων ενός σχεδίου ή ενός έργου σε προστατευόμενο τόπο προϋποθέτει, πρώτον, πριν από την έγκριση του σχεδίου ή του έργου αυτού, τον εντοπισμό όλων εκείνων των πτυχών του εν λόγω σχεδίου ή έργου που θα μπορούσαν να επηρεάσουν τους σκοπούς διατηρήσεως του οικείου τόπου. Δεύτερον, μια τέτοια εκτίμηση δεν μπορεί να θεωρηθεί δέουσα εάν παρουσιάζει κενά και δεν περιέχει πλήρη, ακριβή και οριστικά συμπεράσματα και διαπιστώσεις, ώστε να αίρεται κάθε εύλογη αμφιβολία, από επιστημονικής απόψεως, ως προς τις συνέπειες του ως άνω σχεδίου ή έργου στον εν λόγω τόπο. Τρίτον, όλες εκείνες οι πτυχές του επίμαχου σχεδίου ή έργου που θα μπορούσαν, αφ' εαυτών ή από κοινού με άλλα σχέδια, να επηρεάσουν τους σκοπούς διατηρήσεως του συγκεκριμένου τόπου, πρέπει να εντοπίζονται λαμβανομένων υπόψη των βέλτιστων επιστημονικών γνώσεων επί του θέματος.

44 Τις ως άνω υποχρεώσεις δεν υπέχει, σύμφωνα με το γράμμα του άρθρου 6, παράγραφος 3, της οδηγίας περί οικοτόπων, ο κύριος του έργου, έστω και αν αυτός είναι, όπως εν προκειμένω, δημόσια αρχή, αλλά η αρμόδια αρχή, δηλαδή εκείνη που ορίζουν τα κράτη μέλη για την εκπλήρωση των καθηκόντων που απορρέουν από την οδηγία αυτή.

45 Επομένως, η διάταξη αυτή απαιτεί από την αρμόδια αρχή να εντοπίζει και να αξιολογεί όλες εκείνες τις πτυχές ενός σχεδίου ή έργου που ενδέχεται να επηρεάσουν τους σκοπούς διατηρήσεως του προστατευόμενου τόπου πριν από τη χορήγηση της σχετικής αδείας.

46 Όπως επίσης παρατήρησε η γενική εισαγγελέας στα σημεία 56 και 57 των προτάσεών της, στον κύριο του έργου μπορούν να επαφίενται εξ ολοκλήρου μεταγενέστερες αποφάσεις μόνον για τις παραμέτρους εκείνες ως προς τις οποίες δεν υπάρχει καμία αμφιβολία, από επιστημονικής απόψεως, ότι οι επιπτώσεις τους δεν μπορούν να επηρεάσουν τον τόπο.

47 Κατόπιν των ανωτέρω σκέψεων, στο όγδοο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 6, παράγραφος 3, της οδηγίας περί οικοτόπων έχει την έννοια ότι επιτρέπει στην αρμόδια αρχή να αδειοδοτήσει ένα σχέδιο ή έργο στο πλαίσιο του οποίου ο κύριος του έργου έχει τη δυνατότητα να καθορίσει μεταγενέστερα ορισμένες παραμέτρους σχετικά με το στάδιο κατασκευής, όπως την τοποθεσία του εργοταξίου και τους εργοταξιακούς δρόμους, μόνον εφόσον είναι βέβαιο ότι η άδεια θέτει αρκούντως αυστηρούς όρους που διασφαλίζουν ότι οι παράμετροι αυτές δεν θα παραβλάψουν την ακεραιότητα του τόπου.

Επί του ενάτου, του δεκάτου και του ενδεκάτου ερωτήματος

48 Με το ένατο, το δέκατο και το ενδέκατο προδικαστικό ερώτημα, τα οποία πρέπει να εξετασθούν από κοινού, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινισθεί αν το άρθρο 6, παράγραφος 3, της οδηγίας περί οικοτόπων έχει την έννοια ότι, οσάκις η αρμόδια αρχή απορρίπτει το πόρισμα επιστημονικής εμπειρογνωμοσύνης με το οποίο συνιστάται η συγκέντρωση επιπλέον πληροφοριών, η «δέουσα εκτίμηση» πρέπει να περιλαμβάνει λεπτομερή και σαφή αιτιολογία, από την οποία να προκύπτει μετά βεβαιότητας ότι, παρά τη γνωμάτευση αυτή, δεν υφίσταται καμία εύλογη αμφιβολία, από επιστημονικής απόψεως, ως προς τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις των σχεδιαζόμενων εργασιών στον τόπο τον οποίο αφορά το προμνησθέν πόρισμα.

49 Από τη σχετική με το άρθρο 6, παράγραφος 3, της οδηγίας περί οικοτόπων νομολογία του Δικαστηρίου, όπως συνοψίσθηκε στη σκέψη 43 της παρούσας αποφάσεως, προκύπτει ιδίως ότι η εκτίμηση που διενεργείται βάσει του άρθρου 6, παράγραφος 3, της οδηγίας περί οικοτόπων δεν επιτρέπεται να παρουσιάζει κενά, πρέπει δε να περιέχει πλήρη, ακριβή και οριστικά συμπεράσματα και διαπιστώσεις, ώστε να αίρεται κάθε εύλογη αμφιβολία, από επιστημονικής απόψεως, ως προς τις συνέπειες των σχεδιαζόμενων εργασιών στον οικείο τόπο.

50 Ελλείψει τέτοιων συμπερασμάτων, δυνάμενων να άρουν κάθε εύλογη αμφιβολία ως προς την επάρκεια των διαθέσιμων πληροφοριών, η εκτίμηση δεν είναι δυνατόν να θεωρηθεί «δέουσα», κατά την έννοια του άρθρου 6, παράγραφος 3, της οδηγίας περί οικοτόπων.

51 Υπό περιστάσεις όπως οι κρίσιμες στην υπόθεση της κύριας δίκης, η ανωτέρω απαίτηση συνεπάγεται ότι η αρμόδια αρχή πρέπει να είναι σε θέση να εκθέσει επαρκώς τους λόγους βάσει των οποίων, πριν από τη χορήγηση της άδειας, είναι βεβαία, παρά τη γνώμη του επιθεωρητή της ο οποίος της ζητεί να συγκεντρώσει επιπλέον πληροφορίες, ότι αποκλείεται κάθε εύλογη αμφιβολία, από επιστημονικής απόψεως, όσον αφορά τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις των σχεδιαζόμενων εργασιών στον οικείο τόπο.

52 Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθεισών σκέψεων, στο ένατο, στο δέκατο και στο ενδέκατο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 6, παράγραφος 3, της οδηγίας περί οικοτόπων έχει την έννοια ότι, οσάκις η αρμόδια αρχή απορρίπτει το πόρισμα επιστημονικής εμπειρογνωμοσύνης με το οποίο συνιστάται η συγκέντρωση επιπλέον πληροφοριών, η «δέουσα εκτίμηση» πρέπει να περιλαμβάνει λεπτομερή και σαφή αιτιολογία, δυνάμενη να άρει κάθε εύλογη αμφιβολία, από επιστημονικής απόψεως, ως προς τις συνέπειες των σχεδιαζόμενων εργασιών στον οικείο τόπο.

Επί της οδηγίας ΕΠΕ

53 Δεδομένου ότι η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αναφέρεται στις τροποποιήσεις που επέφερε η οδηγία 2014/52, πρέπει να σημειωθεί ότι, σύμφωνα με το άρθρο 3, παράγραφος 2, της οδηγίας αυτής, οι εν λόγω τροποποιήσεις έχουν εφαρμογή μόνον εφόσον ορισμένα διαδικαστικά στάδια έχουν ολοκληρωθεί μετά τις 16 Μαΐου 2017.

54 Στην υπόθεση της κύριας δίκης, η προσβαλλόμενη απόφαση εκδόθηκε στις 11 Ιουλίου 2014.

55 Επομένως, τα ερωτήματα που αφορούν την οδηγία ΕΠΕ πρέπει να εξετασθούν υπό το πρίσμα της οδηγίας αυτής όπως είχε αρχικώς.

Επί του τετάρτου ερωτήματος

56 Με το τέταρτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινισθεί αν το άρθρο 5, παράγραφοι 1 και 3, καθώς και το παράρτημα IV της οδηγίας ΕΠΕ έχουν την έννοια ότι επιβάλλουν στον κύριο του έργου να παράσχει πληροφορίες που να διαλαμβάνουν ρητώς τις ενδεχομένως σημαντικές επιπτώσεις επί όλων των ειδών τα οποία προσδιορίζονται στη δήλωση που υποβάλλεται κατ' εφαρμογή των διατάξεων αυτών.

57 Κατά το άρθρο 5, παράγραφος 1, της οδηγίας ΕΠΕ, ο κύριος του έργου παρέχει τις πληροφορίες που καθορίζονται στο παράρτημα IV της οδηγίας αυτής. Το σημείο 3 του εν λόγω παραρτήματος προβλέπει ρητώς συναφώς ότι, μεταξύ των πληροφοριών που μνημονεύονται στο άρθρο 5, παράγραφος 1, περιλαμβάνεται «[π]εριγραφή των στοιχείων του περιβάλλοντος που ενδέχεται να θιγούν σημαντικά από το προτεινόμενο έργο, συμπεριλαμβανομένων ειδικότερα [...] της πανίδας, της χλωρίδας [...] καθώς και η περιγραφή της αλληλεπίδρασης των παραγόντων αυτών». Το άρθρο 5,

παράγραφος 3, στοιχείο γ′, της οδηγίας αυτής επιβάλλει εξάλλου στον κύριο του έργου να περιλάβει «τα απαραίτητα στοιχεία για την εξακρίβωση και την εκτίμηση των κυριότερων περιβαλλοντικών επιπτώσεων του έργου».

58 Όπως ανέφερε η γενική εισαγγελέας στα σημεία 84 και 85 των προτάσεών της, από τις ανωτέρω διατάξεις προκύπτει ότι η συγκεκριμένη υποχρέωση δεν καλύπτει όλες τις επιπτώσεις σε όλα τα είδη που απαντούν, αλλά περιορίζεται στις σημαντικές επιπτώσεις, η δε έννοια αυτή πρέπει να ερμηνεύεται υπό το πρίσμα του άρθρου 1, παράγραφος 1, και του άρθρου 2, παράγραφος 1, της οδηγίας ΕΠΕ, κατά τα οποία πρέπει να υποβάλλονται σε εκτίμηση όσον αφορά τις επιπτώσεις τους τα έργα εκείνα τα οποία ενδέχεται να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον.

59 Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω σκέψεων, στο τέταρτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 5, παράγραφοι 1 και 3, καθώς και το παράρτημα IV της οδηγίας ΕΠΕ έχουν την έννοια ότι επιβάλλουν στον κύριο του έργου να παράσχει πληροφορίες που να διαλαμβάνουν ρητώς τις σημαντικές επιπτώσεις του έργου του επί όλων των ειδών τα οποία προσδιορίζονται στη δήλωση που υποβάλλεται κατ' εφαρμογή των διατάξεων αυτών.

Επί του πέμπτου, του έκτου και του εβδόμου ερωτήματος

60 Με το πέμπτο, το έκτο και το έβδομο προδικαστικό ερώτημα, τα οποία πρέπει να εξετασθούν από κοινού, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινισθεί αν το άρθρο 5, παράγραφος 3, στοιχείο δ′, της οδηγίας ΕΠΕ έχει την έννοια ότι ο κύριος του έργου πρέπει να παράσχει πληροφορίες σχετικά με τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις τόσο της επιλεγείσας λύσης όσο και καθεμίας από τις κύριες εναλλακτικές λύσεις που αυτός μελέτησε, καθώς και τους λόγους της επιλογής του, από πλευράς των επιπτώσεών τους στο περιβάλλον, ακόμη και σε περίπτωση που μια εναλλακτική λύση απορρίφθηκε σε πρώιμο στάδιο.

61 Κατά το άρθρο της 3, η οδηγία ΕΠΕ έχει ως σκοπό, μεταξύ άλλων, τον εντοπισμό, την περιγραφή και την αξιολόγηση των επιπτώσεων των έργων στο περιβάλλον.

62 Στο πλαίσιο αυτό, το άρθρο 5 της οδηγίας ΕΠΕ περιέχει κατάλογο των ειδικότερα καθοριζόμενων στο παράρτημα IV πληροφοριών τις οποίες ο κύριος του έργου παρέχει, υπό την κατάλληλη μορφή, στις αρμόδιες αρχές, ώστε να τους δοθεί η δυνατότητα να προβούν σε εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων του έργου που αυτός τους υποβάλλει.

63 Ειδικότερα, το άρθρο 5, παράγραφος 3, στοιχείο δ′, της οδηγίας ΕΠΕ ορίζει ότι ο κύριος του έργου πρέπει να παρέχει τουλάχιστον μια «σύνοψη των κύριων εναλλακτικών λύσεων που [μελετήθηκαν από αυτόν] και υπόδειξη των κύριων λόγων της επιλογής του, λαμβανομένων υπόψη των επιπτώσεων στο περιβάλλον».

64 Από το γράμμα της ανωτέρω διατάξεως προκύπτει ρητώς ότι ο κύριος του έργου οφείλει να παράσχει στις αρμόδιες αρχές σύνοψη των κύριων εναλλακτικών λύσεων που αυτός μελέτησε, καθώς και να παραθέσει τους κύριους λόγους για την επιλογή του, λαμβανομένων υπόψη των επιπτώσεων στο περιβάλλον.

65 Συναφώς, καταρχάς, πρέπει να σημειωθεί ότι η οδηγία ΕΠΕ δεν περιλαμβάνει ορισμό της έννοιας των «κύριων εναλλακτικών λύσεων» του άρθρου 5, παράγραφος 3, στοιχείο δ′, της οδηγίας ΕΠΕ. Πρέπει, ωστόσο, να γίνει δεκτό, όπως επισήμανε η γενική εισαγγελέας στα σημεία 94 και 95 των προτάσεών της, ότι καθοριστικό στοιχείο για τον προσδιορισμό των εναλλακτικών εκείνων λύσεων που πρέπει να θεωρηθούν «κύριες», είναι το αν επηρεάζουν τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις ή την απουσία περιβαλλοντικών επιπτώσεων του έργου. Στο πλαίσιο αυτό, ο χρόνος κατά τον οποίο ο κύριος του έργου απορρίπτει μια εναλλακτική λύση είναι άνευ σημασίας.

66 Περαιτέρω, δεδομένου ότι, κατά το άρθρο 5, παράγραφος 3, στοιχείο δ', της οδηγίας ΕΠΕ, πρέπει να παρέχεται μόνο σύνοψη των εν λόγω λύσεων, πρέπει να γίνει δεκτό ότι η διάταξη αυτή δεν επιβάλλει να υπόκεινται οι μελετηθείσες κύριες εναλλακτικές λύσεις σε εκτίμηση επιπτώσεων, ανάλογη με εκείνη του επιλεγέντος έργου. Πάντως, απαιτείται από τον κύριο του έργου να παραθέσει τους λόγους για την επιλογή του, τουλάχιστον λαμβανομένων υπόψη των αντίστοιχων επιπτώσεων στο περιβάλλον. Πράγματι, η υποχρέωση την οποία υπέχει ο κύριος του έργου να συνοψίσει τις κύριες εναλλακτικές λύσεις έχει, κυρίως, ως σκοπό να αιτιολογείται η επιλογή του.

67 Η υποχρέωση αυτή που επιβάλλεται στον κύριο του έργου καθιστά, στη συνέχεια, δυνατόν για την αρμόδια αρχή να προβεί σε μια εμπεριστατωμένη εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων, στο πλαίσιο της οποίας καταγράφονται, περιγράφονται και αξιολογούνται δεόντως οι επιπτώσεις του επιλεγέντος σχεδίου στο περιβάλλον, σύμφωνα με το άρθρο 3 της οδηγίας ΕΠΕ.

68 Τέλος, είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι η σύνοψη στην οποία αναφέρεται η διάταξη αυτή πρέπει να παρέχεται για όλες τις κύριες εναλλακτικές λύσεις που μελετήθηκαν από τον κύριο του έργου, είτε αυτές εξετάσθηκαν αρχικώς από αυτόν ή από την αρμόδια αρχή είτε προτάθηκαν από ορισμένα ενδιαφερόμενα μέρη.

69 Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθεισών σκέψεων, στο πέμπτο, το έκτο και το έβδομο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 5, παράγραφος 3, στοιχείο δ', της οδηγίας ΕΠΕ έχει την έννοια ότι ο κύριος του έργου πρέπει να παράσχει πληροφορίες σχετικά με τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις τόσο της επιλεγείσας λύσης όσο και καθεμίας από τις κύριες εναλλακτικές λύσεις που αυτός μελέτησε, καθώς και τους λόγους της επιλογής του, από πλευράς, τουλάχιστον, των επιπτώσεών τους στο περιβάλλον, ακόμη και σε περίπτωση που μια εναλλακτική λύση απορρίφθηκε σε πρώιμο στάδιο.

Επί των δικαστικών εξόδων

70 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (δεύτερο τμήμα) αποφαίνεται:

1) **Το άρθρο 6, παράγραφος 3, της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Μαΐου 1992, για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας, έχει την έννοια ότι στο πλαίσιο της «δέουσας εκτιμήσεως» πρέπει, αφενός, να καταγράφεται το σύνολο των τύπων οικοτόπων και των ειδών για τα οποία προστατεύεται ένας τόπος, καθώς και, αφετέρου, να προσδιορίζονται και να εξετάζονται οι επιπτώσεις του σχεδιαζόμενου έργου τόσο στα είδη τα οποία απαντούν στον τόπο αυτόν και για τα οποία αυτός δεν έχει καταχωρισθεί ως προστατευόμενος όσο και στους τύπους οικοτόπων και στα είδη που βρίσκονται εκτός των ορίων του εν λόγω τόπου, υπό την προϋπόθεση ότι οι επιπτώσεις αυτές ενδέχεται να επηρεάσουν τους σκοπούς διατηρήσεως του τόπου.**

2) **Το άρθρο 6, παράγραφος 3, της οδηγίας 92/43 έχει την έννοια ότι επιτρέπει στην αρμόδια αρχή να αδειοδοτήσει ένα σχέδιο ή έργο στο πλαίσιο του οποίου ο κύριος του έργου έχει τη δυνατότητα να καθορίσει μεταγενέστερα ορισμένες παραμέτρους σχετικά με το στάδιο κατασκευής, όπως την τοποθεσία του εργοταξίου και τους εργοταξιακούς δρόμους, μόνον εφόσον είναι βέβαιο ότι η άδεια θέτει αρκούντως αυστηρούς όρους που διασφαλίζουν ότι οι παράμετροι αυτές δεν θα παραβλάψουν την ακεραιότητα του τόπου.**

3) Το άρθρο 6, παράγραφος 3, της οδηγίας 92/43 έχει την έννοια ότι, οσάκις η αρμόδια αρχή απορρίπτει το πόρισμα επιστημονικής εμπειρογνωμοσύνης με το οποίο συνιστάται η συγκέντρωση επιπλέον πληροφοριών, η «δέουσα εκτίμηση» πρέπει να περιλαμβάνει λεπτομερή και σαφή αιτιολογία, δυνάμενη να άρει κάθε εύλογη αμφιβολία, από επιστημονικής απόψεως, ως προς τις συνέπειες των σχεδιαζόμενων εργασιών στον οικείο τόπο.

4) Το άρθρο 5, παράγραφοι 1 και 3, καθώς και το παράρτημα IV της οδηγίας 2011/92/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Δεκεμβρίου 2011, για την εκτίμηση των επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων δημοσίων και ιδιωτικών έργων στο περιβάλλον, έχουν την έννοια ότι επιβάλλουν στον κύριο του έργου να παράσχει πληροφορίες που να διαλαμβάνουν ρητώς τις σημαντικές επιπτώσεις του έργου του επί όλων των ειδών τα οποία προσδιορίζονται στη δήλωση που υποβάλλεται κατ' εφαρμογή των διατάξεων αυτών.

5) Το άρθρο 5, παράγραφος 3, στοιχείο δ', της οδηγίας 2011/92 έχει την έννοια ότι ο κύριος του έργου πρέπει να παράσχει πληροφορίες σχετικά με τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις τόσο της επιλεγείσας λύσης όσο και καθεμίας από τις κύριες εναλλακτικές λύσεις που αυτός μελέτησε, καθώς και τους λόγους της επιλογής του, από πλευράς, τουλάχιστον, των επιπτώσεών τους στο περιβάλλον, ακόμη και σε περίπτωση που μια εναλλακτική λύση απορρίφθηκε σε πρώιμο στάδιο.

(υπογραφές)